

Samlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 105 1984

Svenska Litteratursällskapet

Distribution: Almqvist & Wiksell International, Stockholm

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth

Lund: Louise Vinge, Ulla-Britta Lagerroth

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Vivi Edström

Umeå: Magnus von Platen

Uppsala: Thure Stenström, Lars Furuland, Bengt Landgren

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Humanistiskt-Samhällsvetenskapligt Centrum, Box 513, 751 20 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskriptet.

ISBN 91-22-00757-1 (häftad)

ISBN 91-22-00759-8 (bunden)

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Almqvist & Wiksell, Uppsala 1985

grundade Svenskt Visarkiv beslöt att »trots den väldiga arbetsuppgiften» en utgivning av de svenska folkvisorna skulle ske genremässigt och typologiskt med sammanställning av varianterna. Sedan huvudprincipen väl hade godtagits anpassades arbetet vid arkivet efter denna.

Som ett förarbete för balladeditionen har man att betrakta B. R. Jonssons mäktiga avhandling *Svensk balladtradition I – Balladkällor och balladtyper* (1967). Här typbetecknas de svenska balladerna genom användning av motsvarande typnr i Danmarks gamle Folkeviser (DgF + nr) samt genom en egen typbeteckning för de ballader som ej är belagda på danska (ST + nr). I och med att arbetet med en samnordisk typkatalog så småningom fördes i hamn – 1978 förelåg *The Types of the Scandinavian Medieval Ballad* (TSB) – kunde man i *SMB* genom att helt enkelt anföra TSB-nr »slippa att ange nordiska paralleller och tidigare utgåvor, varjämte det engelska referatet kan ge en internationell publik ett begrepp om handlingen i dessa nordiska texter». Samtidigt var en fast typindelning och en ordningsföljd mellan typerna givna för *SMB* liksom för den kommande editionen av Norske Mellemalderballader.

Det svenska materialet omfattar 260 från varandra särskiljbara ballader eller balladtyper. Antalet balladtyper av den *naturmytiska* visan är 36. Texterna återges diplomatariskt, dock med vissa redaktionella ingrepp. Principen att av varje balladtyp hela det kända materialet skall tryckas i *SMB* har frångåtts i de fall där antalet bevarade varianter överstiger 25; samtliga återstående förtecknas i gengäld i slutet av varje typ. I de ingresser som i utgåvan föregår melodier och texter ges – i den utsträckning de kunnat hämtas fram – uppgifter om »källan varur text och melodi tagits, traditionsbärandens namn och elementära data om denna/denne, variantens geografiska lokalisering, upptecknaren/nedskrivaren/inspelaren, tid för uppteckning eller motsvarande, relevanta nedskrifter och övriga utskrifter».

»Tiden före 1810-talet är i det bevarade balladmaterialet över huvud taget sparsamt företrätt; av bl. a. genre- och språkhistoriska skäl måste det äldre materialet tillskrivas ett speciellt värde, varför varianter daterade till 1500-, 1600- och 1700-talen undantagslöst blir tryckta. Av samma skäl blir även det tidiga 1800-talets uppteckningar relativt starkt representerade. Detta innebär dock inte att yngre traditionsstadier behandlas styvmoderligt; tvärtom är en av grundtankarna bakom utgåvan att också de senast dokumenterade varianterna skall till fullo beaktas.»

Till skillnad från sin finlandssvenska motsvarighet bedrev Svenska litteratursällskapet efter sitt grundande 1880 ingen insamlings- men väl en utgivningsverksamhet; under åren 1884–1925 utgavs sålunda den mycket viktiga texteditionen 1500- och 1600-talens visböcker, med varje codex ederad för sig, in extenso och på diplomatariskt vis.

SMB kommer att utges i nio volymer, där banden inte behöver utkomma i nummerföljd; redaktionen räknar med att utgivningen skall vara avslutad vid nittioalets mitt. De följande banden 2–5 skall inrymma legendvisor och historiska visor, riddarvisor samt kämpavisor och skämtvisor. Band 6–7 skall innehålla kommentarer till texttyperna, band 8 kommentarer till melodierna och band 9 utgöras av ett Supplement- och registerband till hela verket. KommentARBANDEN, framhålls det i inledningen till band 1,

»kommer med nödvändighet att vara mer tidsbundna än materialvolymerna, eftersom de måste utgå från det aktuella forskningsläget inom flera olika ämnesområden».

Huvudredaktör för hela verket är Bengt R. Jonsson. För första bandets textredigering svarar professor Jonsson och docent Sven-Bertil Jansson, för melodiredigeringen docent Margareta Jersild. En nyttig men populär orientering om problematiken vid utgivandet av medeltida ballader ger Sven-Bertil Jansson i *Tvärsnitt 1984* (nr 2), där han f.ö. gör jämförelser med vad Hans Lindström (*Tvärsnitt 1983*, nr 3) har anfört om redigeringsprinciperna vid nationalutgåvan av Strindbergs *Samlade verk*. »För balladutgåvan har vi inte en handstil att tyda – utan flera hundra. [...] Många gånger kan det kännas frustrerande att det är detaljer som ger upphov till stor tidsspillan.» Jansson erinrar vidare om att den nyaste forskningen kring den nordiska balladen och dess släktingar på tyskt och anglosaxiskt språkområde alltmer har kommit att inrikta sig på frågor som rör balladens särart. »I motsats till August Strindbergs verk representerar balladerna inte någon enskild diktares snille. De är tvärtom resultatet av den skapande verksamhet, som under sekler fortgått i alla klasser eller sociala skikt i vårt land. Det kollektiva skapandet har vi visserligen för länge sedan upphört att tro på, men de individuella upphovsmän som måste ha funnits kan inte tillräknas någon betydelse. Deras insatser är dels onåbara för forskningen, dels har de transformerats under traderingens egen gång så att tyngdpunkten förskjutits till traderingens eget skapande.»

Ulf Wittrock

Stina Hansson: *Afsatt på Swensko. 1600-talets tryckta översättningslitteratur*. Skrifter utg. av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 5. Göteborg 1982.

Stina Hansson: *Svenskans nytta Sveriges ära. Litteratur och kulturpolitik under 1600-talet*. Skrifter utg. av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet 11. Kungälv 1984.

Det moderna utforskandet av 1600-talets litteraturhistoria påbörjades av Henrik Schück. Han hade ett mycket vitt litteraturbegrepp: litteratur var för honom all skriftlig produktion. Det vi numera kallar skönlitteratur intar hos honom en ringa plats bland redogörelser för historieskrivning och studiet av antikviteter, filosofi och teologi. Hans intresse riktade sig mer mot litteraturens villkor än mot dess väsen; han har ägnat bokproduktion och bokdistribution stora studier. Schücks lärjungar gick olika vägar: några kom att sätta författarna och deras arbeten i centrum medan andra kom att ägna sig åt lärdomshistorien. Under 1950- och 1960-talen växte det fram ett nytt intresse för den svenska 1600-talslitteraturen, nu inspirerat av den europeiska barockforskningen. Viktiga undersökningar kom i Stockholm och Uppsala, men det största antalet barockforskare vid denna tid verkade i Lund. Under 1970-talet ebbade detta intresse ut. Det är lätt att räkna dem som påbörjat 1600-talsstudier under de senaste tjugo åren.

En av dem och en som ihärdigt fortsätter är Stina Hansson. Hon utgick från Lund men flyttade över till Göteborg, där det då fanns ett inspirerande klimat, inte minst för barockforskaren. Där disputerade hon 1975 på

en avhandling om Lucidors tillfällespoesi, i vilken hon främst anlade litteratursociologiska aspekter och uppmärksammade förhållandet mellan dikternas stil och adressaternas rang. Sedan gav hon ut Schering Rosenhanes politiska emblematik, *Hortus regius*, med kommentar och översättning av den latinska texten. Nu senast har hon, i tät följd, publicerat två böcker om 1600-talets litteratur- och kulturpolitik. I den ena studerar hon översättningarna till svenska och söker besvara frågorna vad som översattes och varför, i den andra diskuterar hon motiven för skapandet av litteratur på svenska. Om man, liksom jag i inledningen ovan, menar att den moderna 1600-talsforskningen började med Schück, kan man säga att cirkeln nu är sluten: studiet gäller nu åter produktionsförhållandena och litteraturens villkor. Bitvis kommer Stina Hansson mycket nära Schück. I boken om översättningarna skriver hon till inte liten del bokhandelshistoria och ger, närmast i exkursform, ett kapitel tryckerihistoria, i den andra boken ställer hon liksom Schück historieskrivningen intill »skönlitteraturen» och betonar att genererna drevs av samma motiv.

Givetvis är samtidigt skillnaden gentemot Schück stor. Stina Hansson har en modernare, bättre teoretiskt grundad, syn på samhället och produktionsförhållandena: Hon talar om ett »litterärt system», hon ser, efter Bennich-Björkman, författare och översättare som män arbetande för att vinna karriär eller arbetande i karriären, hon finner framför allt att litterärt skapande är en fråga om kreerande av roller.

Boken *Afsatt på Swensko* är alltså en undersökning av 1600-talets översättningar. Strävandena att skaffa Sverige en litteratur tog sig uttryck inte bara i skapande av svensk originallitteratur utan också och inte minst i översättning av utländska verk. Det låg ett statsintresse i detta. Man ville ha möjlighet till snabbare utbildning av blivande ämbetsmän inom olika områden, man ville förse en större krets av läskunniga med god andlig litteratur, man ansåg det också viktigt att privatmannen fick vägledning i att sköta sina näringar. Men det förelåg också privata intressen. Översättarna ville fästa uppmärksamheten på sina färdigheter, inte minst i främmande språk, de ville kanske också göra sig en förtjänst, tryckarna ville tjäna pengar. Det är många gånger svårt att skilja statsintresse och privatintresse åt: översättare och tryckare försökte givetvis åstadkomma produkter som staten ville ha eller i varje fall inte hade något emot. Men samtidigt var det fråga om kommersialism. Det är i detta spänningsfält som Stina Hanssons undersökning rör sig. Hon kan som ett av sina viktigaste resultat visa att utvecklingen under seklet gick mot att de kommersiella intressena fick större betydelse.

Stina Hansson uppmärksammar översättningarnas alla problemkomplex, och hon visar en beundransvärd förmåga att ställa viktiga frågor. I ett inledande kapitel ger hon en översikt över översättningarna och deras fördelning på översättare och decennier, hon indelar översättningarna efter innehållstyper, bestämmer från vilka språk översättningarna gjorts och presenterar de flitigaste översättarna. Översättningarna fördelar sig mycket ojämnt i tiden: efter stor produktion i början av seklet sker en markant nedgång under 1630-talet och ett bottenläge nås under 1650-talet, medan senare hälften av seklet uppvisar en återhämtning, så att 1690-talet når samma antal som 1620-talet. De allra flesta översättarna gör bara en översättning.

De professionella är få. Två av dem, Ericus Schroderus och Johan Sylvius, är båda anställda av staten som translatorer, Schroderus från 1622 till 1647, Sylvius från 1667 till 1690.

I ett andra kapitel relateras översättningarnas antal till hela litteraturproduktionen. Hansson väljer där, med tanke på materialets storlek, att inskränka jämförelsen till fyra decennier, 1620-talet, 1650-talet, 1670-talet och 1690-talet. Det visar sig att nedgången i översättningar fram mot seklets mitt inte motsvaras av någon nedgång beträffande den allmänna produktionen utan måste förklaras på annat sätt. Däremot minskar produktionen av svenskspråkig litteratur under 1650-talet, samtidigt som det ges ut mer litteratur på klassiska språk. Det förefaller således som om intresset för svenskan skulle vara svagt vid den tid då de nationella strävandena kommit i gång och Stiernhielm framträtt som diktare.

Ett tredje, centralt, kapitel handlar om översättningarnas nytta. Hansson använder sig där av ett intressant men förut föga beaktat material, nämligen översättningarnas förord och dedikationer. I dessa motiveras ofta översättningarna. Generella motiveringar är ovanliga, och merendels anges bara syftet med den aktuella boken. Av materialet framgår klara skillnader beträffande de avsedda läsarna. Den andliga litteraturen riktar sig främst till kvinnorna, den världsliga till ungdomen, och då avses den manliga. Hansson relaterar detta till den utbildningspolitik som fördes under 1600-talet. Hon visar att statens intresse för översättningar i seklets början, det intresse som resulterade i inrättandet av translatorstjänsten, hade samband med det då kända behovet att få fram kunniga ämbetsmän. Mot slutet av seklet kan något sådant samband inte påvisas; översättningen blev nu främst en bokmarknadsfråga. Genom relaterandet till statens behov kan Hansson också ge en förklaring till att översättningarna minskade vid seklets mitt. Man hade då inte längre så stort behov av utbildade administratörer, vilket också ledde till att utbildningspolitiken lades om. Ett speciellt intresse tilldrar sig de översättningar, som svårligen kan kallas nyttiga, även om man gärna försökte. Översättningar av underhållande folkböcker förekom särskilt under 1640-talet. Man påminns om att det är vid denna tid Stiernhielm i *Hercules* gör sitt utfall mot »Flättiones ymnige Bibliotec». Diskussionen av den »onyttiga» litteraturen för in censurfrågan. Man kunde vänta att det påvisade ökade inflytandet från förläggarna under seklets senare decennier skulle föra med sig fler »onyttiga» verk. Men så är inte fallet. Detta måste, menar Hansson, bero på den strängare censuren. Man vågade inte ta risker.

Hur finansierades tryckningen? Stina Hansson försöker också besvara den frågan, vilket inte är alldeles lätt. Visserligen innehåller trycken ofta »bekostaruppgifter», men de avser oftast vem som svarar för försäljningen av boken, inte vem som verkligen stått för utgifterna. Uppgifter därom kan man ibland hämta ur dedikationer och förord. Detta föranleder en analys av dedikationernas funktion. Hansson undersöker bl. a. vilket stånd dedikationsmottagarna tillhör. Hon visar att dedikationerna till adliga personer görs av översättare som känner dessa och kan anses vara socialt och ekonomiskt beroende av dem. Däremot ställs dedikationer till ofrälse oftast till grupper av personer i kraft av deras samhällsfunktion. I några fall anges uttryckligen att mottagarna har bekostat tryckningen.

Denna undersökning av dedikationssystemet är den första som gjorts i Sverige. Resultaten torde gälla även för originallitteraturen, men det vore önskvärt om denna undersöktes på motsvarande sätt. Vi skulle då få säkrare kunskap om författandets villkor på 1600-talet.

En viktig del av undersökningen gäller översättningarnas spridning på tryckerier och tryckorter. Vår bild av produktionsförhållandena blir därigenom tydligare än förut. Bland annat ser vi att konkurrensfaktorn mot slutet av seklet ledde till att Stockholmstryckerierna, tack vare större resurser, dominerade starkt. Endast Göteborg drog till sig översättningar från andra delar av landet. Till denna undersökning fogar Hansson det redan omtalade tryckerihistoriska kapitlet.

Boken innehåller en fullständig förteckning, med alla viktiga data, över alla de översättningar som gjorts till föremål för undersökningen.

Stina Hansson har mycket väl utnyttjat den tidigare forskningen, både historiska och litteraturhistoriska arbeten, liksom historiker över bokhandel och boktryckeri. En för hennes uppgift viktig undersökning saknas dock, nämligen Bengt Hellekants avhandling om *Engelsk uppbyggelselitteratur i svensk översättning intill 1700-talets mitt* (1944). Detta har lett till att vissa uppgifter har blivit ofullständiga och någon inkorrekt. Hon säger s. 31, att det översattes fyra böcker från engelskan, men Hellekant kan upplysa om att utom fyra översättningar som Lemwijk svarar för även Sparfwenfeldts översättning av Quarles (nr 270) liksom delvis också Sylvius' Baxteröversättning är gjorda direkt från engelskan. En översättning av stort intresse som Hansson har med som nummer 355 men inte diskuterar närmare är *Tidmätning medelst christelige tanckar*, utgiven av Burchardi 1699. Originalen är engelskt, av Richard Lucas, fastän boken gällde för att vara holländsk. Dedikationen är ställd till »A.M.K. boren D.», vilket, som Hellekant visar, bör åsyfta Anna Maria Kalckberner. Som så många andliga verk är således även detta dedicerat till en kvinna. Hellekant har för övrigt också uppmärksammat att andliga verk ofta dedicerades till kvinnor. Hansson går heller inte närmare in på Andreas Luderhoffs översättning av Haywards *Animae afflictæ sanctorum*, som trycktes 1692. Den hade redan 1666 översatts till svenska på uppdrag av Magnus Gabriel de la Gardie, som betalat tryckaren 80 riksdaler – här har vi alltså en klar uppgift om uppdragsgivare och finansiär. Det ortodoxa konsistoriet lade sig emellertid mot tryckningen och kanslern fick böja sig.

Det finns givetvis punkter i denna på uppslag och problemställningar så rika bok där man kan anmäla avvikande mening. Att bestämma vad som är översättning i en tid när litterärt skapande var imitation är mycket svårt. Gör man som Hellekant grundliga jämförelser mellan översättning och original finner man ofta stor frihet i översättningen. Å andra sidan kan verk som ges ut för att vara originalverk delvis mycket nära följa sina förebilder. Stina Hansson har som jag ser det i allmänhet gjort motiverade val. Dock ställer jag mig tveksam till att betrakta Samuel Brasks *Filius prodigus* som översättning. Detta drama är lika självständigt som många andra 1600-talsdramer. Chronanders *Surge* följer t. ex. sin förebild väl så nära. De upplageberäkningar som Stina Hansson gör i slutet av undersökningen ter sig för mig så osäkra, att de helst inte borde ha tagits med.

Det är ingen särskilt tacksam uppgift Stina Hansson har tagit på sig. Men den är mycket viktig. Jag skulle vilja säga att den som vill tränga in i 1600-talets litteratur först borde läsa *Afsatt på Swensko*. Sedan kan man gå till Stiernhielm, Lucidor och de andra.

Stina Hanssons senaste bok, *Svenskans nytta Sveriges ära*, med undertiteln »Litteratur och kulturpolitik under 1600-talet», fortsätter *Afsatt på Swensko*, då den i huvudsak rör strävandena att skapa en litteratur på svenska, men knyter också an till hennes doktorsavhandling om Lucidors tillfällespoesi, genom att den i ett avsnitt diskuterar värderingen av språken, sådan den framträder i tillfällespoesiens fördelning på genrer och adressater.

Sveriges nytta Sveriges ära anger i titeln två olika motiv för 1600-talets strävanden att skapa en svensk litteratur och hävdar, i motsats till den rådande, på den europeiska renässanspoetiken grundade, uppfattningen, att motivet »Sveriges ära» har begränsad giltighet och att vad man främst avsåg var att ge det svenska folket möjlighet att läsa nyttiga och nödvändiga skrifter på sitt eget språk. Att denna nyttyosynpunkt var viktig är säkerligen riktigt och Stina Hansson demonstrerar skickligt i vilka sammanhang och på vilka sätt den kom till uttryck. Men fråga är om hon inte ser lite väl snusfornuftigt på äremotivet då hon (s. 12) säger att verk som inte kunde läsas i utlandet inte heller kunde värderas där. Det finns åtskilliga vittnesbörd från olika länder om att man fäste stor vikt vid förekomsten av inhemska litteratur då man bedömde ett lands värde i förhållande till andra länder. Man kan som exempel anföra F. J. Cramerus' nedlåtande syn på Sverige 1694, liksom Spegels och andra svenskars gensagor (se härom Sigbrit Swahn: *Ryktets förvandlingar*, 1974, s. 46 ff.).

Frågan om fördelningen mellan nytta och ära är emellertid inte det enda nya i undersökningen. Tyngdpunkten ligger i tesen att strävandena att skapa en litteratur – och då även rent vittra skrifter – på svenska var en statens angelägenhet och att dessa strävanden utgick från kansliet. Med tanke på att bildningens centrum var universiteten och främst Uppsala kunde man väntat sig att det var därifrån strävandena emanerade. Stina Hansson visar att detta inte var fallet; tvärtom kan man tala om en antagonism mellan universiteten med deras klassiskt bestämda bildningsideal och statsmakten och kansliet. Ett betydelsefullt uttryckt för strävandena att skapa en svensk litteratur är som bekant Skogekär Bergbos *Thet swenska språketz klagemål*, tryckt 1658. Genom en omsorgsfull analys kan Stina Hansson visa att dikten är en litteraturpolitisk programskrift och att den inte enbart, som man förut menat, talar om behovet av svensk poesi utan också om nödvändigheten av att vi på svenska får historieskrivning och fornforskning, alltså att dikten även anlägger nyttyosynpunkter. Och detta är inte en enskild diktares syn: de åsikter som här kommer till tals stämmer på många punkter väl överens med den verksamhet som initierats och omhuldas i kansliet. Stina Hansson kan också direkt knyta *Klagemålet* till kansliet, sedan hon funnit att dikten annonserades i *Några Nyia Aviser* den 30 december 1658, en tidning som utgavs från kansliet, varför det finns skäl att anta att trycket av dikten var ett statstryck, föranställt av kansliet.

Stina Hansson ställer så frågan om inte den litteratur på svenska som skapades under 1600-talet rent allmänt var knuten till kansliet. Hon går igenom litteraturen från sek-

lets början och framåt och undersöker om författarna haft någon anknytning till kansliet. I många fall visar det sig vara så. Särskilt intressant är att idéerna om den moderna versen lanserades av män med anknytning till kansliet. Däremot lyser de lärda vid universiteten med sin frånvaro bland pionjärerna. Detta är intressant. Men man måste observera att Stina Hansson när hon bestämmer kansliet som miljö inbegriper också hovet och ofta nöjer sig med – eller måste nöja sig med – enkla konstateranden om slaget av anknytning till hov eller kansli. Förhållandet är för övrigt knappast unikt för Sverige; runtom i Europa kan man konstatera att de nya litterära signalerna i allmänhet utgick från hovmiljön, medan universiteten var konservativa.

Stina Hansson diskuterar också hur svenskheten realiserades i olika på svenska skrivna verk, historiska likaväl som litterära. Jag kan inte gå in på dessa analyser utan vill bara nämna vad hon säger om Stiernhielm och hans *Hercules*. Hon visar, med rätta, att Stiernhielm intar en vacklande hållning mellan polerna svenskt nationellt och antik humanistiskt. Hon sätter detta i samband med att han hör hemma i både universitetskulturen och hov- och kanslikulturen. Man kan i det sammanhanget peka på det märkliga i att han låter trycka *Hercules* på det akademiska tryckeriet i Uppsala. Var det dock – vid den tidpunkten – i första hand universitetets unga studerande han vände sig till?

Som antydde i inledningen går Stina Hansson också in på frågan om inte värderingen av svenska språket kan visa sig i tillfällespoesin. Man kunde väntat att svenskan som det mindre ansedda språket skulle använts i den lägre genren, bröllopsdikten, liksom i dikter med borgerliga eller lågättade adressater. Stina Hansson undersöker fyra diktares produktion: Lucidor, Columbus, Brenner och Runius. Lucidors utveckling tycks gå mot användning av svenska i allt högre genrer och i dikter riktade till adressater av högre rang. En liknande tendens kan man, något

tidigare, konstatera hos Columbus, fastän med mindre säkerhet. Brenner, som ju hör till en annan generation, övergår i ett senare skede till att uteslutande skriva på svenska. Av Runius får man ingen klar bild. Stina Hansson är medveten om att metoden har felkällor; hon nämner t. ex. att Lucidors språkval kan ha bestämts av att han var inflyttad till Sverige och av att han en tid hoppades bli språklärare. Man måste till detta lägga att valet av språk kunde bestämmas av adressatens »normala» språk; många i Sverige boende använde tyska som sitt normala språk. Adressaterna kan också ha uttryckt önskemål om språket.

I en exkurs tar Stina Hansson upp den gamla frågan om vem som var Skogekär Bergbo. Hennes studier av överensstämmelserna mellan *Klagemålets* program och kansliets verksamhet har kommit henne att söka författaren inom kansliet. Hon går på nytt igenom argumenten för att identifiera Skogekär Bergbo med Gustav Rosenhane eller dennes äldre bror Schering och visar att de är svaga. Det namn hon för in är Johan Sylvius, som ju var verksam som översättare. Det torde vara ganska lätt att avgöra om hypotesen är rimlig. Skogekär Bergbo har ett språk, vars struktur i flera avseenden markant skiljer sig från andra 1600-talsförfattares. I min stilhistoriska undersökning har jag tagit stickprov från såväl *Klagemålet* som *Venerid* och *Visorna*. Trots olikheten ifråga om ämne och genre uppvisar de tre texterna så stora likheter att man måste tillerkänna Skogekär Bergbo ett ovanligt enhetligt språk. Ett av särdragen är verbalstilen: Skogekär Bergbo har många verb men få nominaler och adjektiv. För en jämförelse på denna punkt har jag beräknat antalet nominaler, adjektiv och verb i två stickprov ur Sylvius' översättningar, det ena ur Mornays *Een Book Om then Christne Religionens Wisshet*, det andra ur Sleidanus' *Historie-Book*. Jag fick följande värden, sammanställda med värdena för de tre stickproven från Skogekär Bergbo och medelvärdet för prosa resp. poesi:

	Nom.	Adj.	Verb	Nom./verb	Adj./Nom.	Adj./verb
Sylvius:						
Mornay	383	119	376	1,02	0,31	0,32
Sleidanus	428	141	348	1,23	0,33	0,41
Prosa, medelt.	429	143	356	1,21	0,33	0,40
Skogekär B.:						
Klagemål	285	123	461	0,62	0,43	0,27
Venerid	323	105	457	0,71	0,33	0,23
Visorna	243	90	489	0,50	0,37	0,18
Poesi, medelt.	459	149	392	1,17	0,33	0,38

Sylvius har som synes nominalstil med i förhållande till antalet verb många nominaler och adjektiv, medan Skogekär Bergbo har verbalstil, alltså få nominaler och adjektiv i förhållande till antalet verb. I översättningen av Sleidanus uppvisar Sylvius värden som ligger mycket nära de för prosan normala, medan nominalstilen är mindre utpräglad i översättningen av Mornay. Jämför man översättningen av Mornay med andra texter inom genren filosofi, blir avvikelser dock mindre. Filosofi har i medeltal 377 nominaler, 159 adjektiv och 355 verb, vilket ger nom./verb = 1,06 och adj./verb = 0,45. Det som skiljer Mornayöver-

sättningen från det normala är tydligen bara färre adjektiv per verb. Skogekär Bergbo har också få adjektiv men samtidigt har han mycket få nominaler per verb – han uppvisar rentav i mitt material en exceptionell profil i det avseendet. Eftersom Sylvius har snarlika värden i de båda texterna, trots att det rör sig om översättningar från skilda språk, måste man räkna med att vi här har en egenskap i hans personliga stil. Jag vill därför betrakta det som uteslutat att Skogekär Bergbo skulle vara identisk med Johan Sylvius.

Bernt Olsson